יעטער
טייל־וויז וואלקנדיק, מילדער

Largest Circulation
of any Newspaper entering Jewish Homes in Western Canada.

דאס אידישע וואָרט

The Israelite Daily Press

זון אויפגאנג — 8.18
זון אונטערגאנג — 4.26

מע־פארשפרייט
אין די אידישע היימען פון מערב קאנאדע
ווי אלע אנדערע אידישע און ענגלישע
צייטונגען צוזאמען

Vol. 21, No. 277. Tuesday, Dec. 15, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday רעדאקציע יעדן טאָג חוץ שבת און יום־טוב

דינסטאג ח׳ טבת, תרצ״ב.

אנב־אורדא

פון מארס

ארום דער וועלט אין צוויי מינוט (מיט צוויי סטאנציעס)

דאס איז געווען שבת נאכמיטאג. זיצעריק אין א צימער אין א הויז אויף קאמדראל עווע, אין ווניפעג, האב איך זיך אויף די פליגלען פון ראדיא דורכגעמאכט אין צוויי מינוט צייט ארום דער ערד, — א מהלך פון 12 טויזנט מייל, פון ניו־יארק, און צוריק, אפשטעלנדיק זיך "אפצוכאפן דעם אטעם", אזוי צו זאגן, אין יאווא און אין אמסטערדאם.

נאטירלאך, פליגענדיק איבער ערד און ים מיט אזא טייוולשער שנעלקייט אויפן מאגישן טעפיך האט איר קיין צייט ניט צו באטראכטן די וועלט ווי זי טראגט זיך פאר איירע אויגן, — שטעט און דערפער, ימים און מדבריות, וועלדער און בערג, — ווי איר קאנט ניט איינזעהן א כליי.

איך האב בלויז געהערט א "קליק־קלאק" און א טעלעגראף סטאנציע אין ניו־יארק, און נאך צוויי מינוט פון שטול־שוויץ, ווידער אן עלאכז "טיק־טאק" : ס׳איז אנגעקומען צוריק צו דער זעלבער סטאנציע אין ניו־יארק, נאכדעם ווי עס האט דורכגעריזן ארום דער וועלט.

און פארגעסט ניט, — די נאנצע צייט בין איך געזעסן אין א הויז אויף קאמדראל עווענו, אין ווניפעג.

אויב אבער אין די צוויי מינוט צייט האט מיין אויג און אויער ניט געקאנט כאפן דעם אנבליק פון דער ריזיקער וועלט איבער וועלכער מיר האבן זיך דורכגעמאכט, האב איך אבער פאר קארנעי צוויי שעה, צווישן 4 און 6 נ.מ. דורכגעמאכט זיך איבער פופצן לענ־דער, און אין יעדן לאנד אפגעשטעלט זיך אויף עטלאכע מינוט צו זעהן און צו הערן.

* * *

ס׳איז געווען אן "אינטערנעשאנאל בראדקעסט" פראגראם אראנזשירט פון אן אמעריקאנער כאמפאני לכבוד דעם 30־יאריגן יובילײ זינט מארקאני האט דערפונדן דעם דראטלאזן טעלעגראף, און דאס האבן 15 לענדער, — דאלר פון דער מענשהייט, באגריסט דעם נרויזן דערפינדער ־ דורך ראדיא.

דעם 12טן דעצעמבער, 1901, האט מארקאני געמאכט זיין ערשטן נעלונג־נעגעס פארזוך אויבערצושיקן א קורצע רעפעשע אין דראהט פון ניו־פאונדלענד צום אמעריקאנער קאנטינענט.

איינער האט דאן ניט געגלויבט אין עס וועט דערפון עפעס אויסקומען. בלויז א דאנק זיין איינענעם גלויבן און עקשנות, און א דאנק דער צופעליקער הילף פון דער קאנאדער רעגירונג, האט זיך די וועלט אין א קורצער צייט ארום איבערצייגט אין דעם וואונדער, וואס האט באלד פאראייניקט די וועלט און האט געמאכט א סוף, צווישן אנדערש, צו דער איזאלאציע פון שיפן אויפן ים.

אזו הייגט, מיט 30 יאר שפעטער, איז איבערגע׳חדר׳ט געווארן די ערשטע רעפעשע וואס דער גרויסער דערפינדער האט דאן געשיקט פון ניו־פאונדלענד, און מיר, זיצנדיק אין ווניפעג, האבן געקאנט הערן דעם וואונדער, ווי די רעפעשע ריינגלט ארום די נאנצע ערד און קומט צוריק קיין ניו־יארק אין צוויי מינוט צייט.

* * *

און איצט, מיט דרייסיק יאר שפע־טער, איז מארקאני געזעסן אין אן אומגט אין זיין האטעל, אין לאנדאן, האט געהערט באגריסונגען פון אלע טיילן פון דער וועלט און האט אויף זיי געענטפערט. — און די וועלט האט געהערט דעם ענטפער, גלייך ווי דאס וואלט אלץ פארגעקומען אין איין צי־מער.

און איך, זיצנדיק אין א צימער אין א הויז אין ווניפעג, האב זיך געפילט ווי א מיטגליד פון דער דאזיקער גרוי־סער אויריענע, פון וואַרשע ביז ניו־יארק, און פון דארטן ביז די פיליפ־נישע אינזלען און יאפאן.

שטח איז פארשוואונדן.

פארשוואונדן איז אויך צייט : אין לאנדאן, וואו דער בעל־חיובל איז גע־זעסן, איז געווען שפעט אין אונט. ביי אונז איז געווען 5 שבת נאכמיטאג, און פון די פיליפינען האט זיך צו אונז דערטראגן א פרילאכער, זונטאגדיקער "גוט־מארגן", מיט דער באמערקונג : "איר, אמעריקאנער, הערט מיך נעכטן!".

און א "פארזיצער" אין מאנטרעאל האט פארגעשטעלט א רעדנער אן אטאוואע, אין יענער האט גלייך אנגע־הויבן ביידן קיין ניו־יארק, און דורך דארטן — צו דער נאנצער וועלט.

ס׳א קליינע וועלט געווארן!

* * *

אין אזא קליינער, היימישער וועלט, וואלטן מענשן געדארפט פילן זיך ווי שכנים, ווי פריינט.

אבער איך דערמאן זיך אויף די באַ־מערקונגען פון פראָפ. אסבארן פאר א אידישער אויריענע דא אין שטאט.

"דער פראנצויזישער פרעמיער קאן זיצנדיק ביים שרייבטיש צו יעדער צייט דורכשמועסן זיך מיטן דייטשן קאנצלער דורכן טעלעפאן.

"זאגט מיר, אז די מאדערנע פאר־כינדונגען זיינען א גוטע פארמיטלונג פאר שלום. ליידער איז עס אבער ניט אזוי : די באציאונגען צווישן פעלקער זיינען איצט ניט בעסער, ווי מיט צענדליקער יאר צוריק, ווען פאריז און בערלין האבן זיך ניט געקאנט צוזוים־דיידן אויפן טעלעפאן.

"ווייל הינטער די שרייב־טישן אין די מיניסטעריומס פון פאריז און בער־לין זיצן נאך די זעלבע מענשן. די־טעכניק האט זיך בלויז געביטן, אבער ניט די מענשן".

און אט האט מאקע אין דער משפחה פון פיליפע־דעם שבת געפעלט אזא **גרויס לאנד, ווי סאוועט רוסלאנד**, בעת בעקגיע איז יא געווען. דאס האט ניט געקאנט זיין בלויז א צופאל.

און די ווערטער וועגן אינטערנאציו־נאלן גוטן ווילן וואס איך האב גע־הערט פון פופצן לענדער האבן געקלונ־גען אין מיינע אויערן ניט איבער־ציינגד. . .

ארום דער וועלט אין צוויי מי־נוט (מיט צוויי סטאנציעס)

דאס איז געווען שבת נאכמיטאג. זיצעריק אין א צימער אין א הויז אויף קאמדראל עווע, אין ווניפעג, האב איך זיך אויף די פליגלען פון ראדיא דורכגעמאכט אין צוויי מינוט צייט ארום דער ערד, — א מהלך פון 12 טויזנט מייל, פון ניו־יארק, און צוריק, אפשטעלנדיק זיך "אפצוכאפן דעם אטעם", אזוי צו זאגן, אין יאווא און אין אמסטערדאם.

נאטירלאך, פליגענדיק איבער ערד און ים מיט אזא טייוולשער שנעלקייט אויפן מאגישן טעפיך האט איר קיין צייט ניט צו באטראכטן די וועלט ווי זי טראגט זיך פאר איירע אויגן, — שטעט און דערפער, ימים און מדבריות, וועלדער און בערג, — ווי איר קאנט ניט איינזעהן א כליי.

איך האב בלויז געהערט א "קליק־קלאק" און א טעלעגראף סטאנציע אין ניו־יארק, און נאך צוויי מינוט פון שטול־שוויץ, ווידער אן עלאכז "טיק־טאק" : ס׳איז אנגעקומען צוריק צו דער זעלבער סטאנציע אין ניו־יארק, נאכדעם ווי עס האט דורכגעריזן ארום דער וועלט.

און פארגעסט ניט, — די נאנצע צייט בין איך געזעסן אין א הויז אויף קאמדראל עווענו, אין ווניפעג.

אויב אבער אין די צוויי מינוט צייט האט מיין אויג און אויער ניט געקאנט כאפן דעם אנבליק פון דער ריזיקער וועלט איבער וועלכער מיר האבן זיך דורכגעמאכט, האב איך אבער פאר קארנעי צוויי שעה, צווישן 4 און 6 נ.מ. דורכגעמאכט זיך איבער פופצן לענ־דער, און אין יעדן לאנד אפגעשטעלט זיך אויף עטלאכע מינוט צו זעהן און צו הערן.

* * *

ס׳איז געווען אן "אינטערנעשאנאל בראדקעסט" פראגראם אראנזשירט פון אן אמעריקאנער כאמפאני לכבוד דעם 30־יאריגן יובילײ זינט מארקאני האט דערפונדן דעם דראטלאזן טעלעגראף, און דאס האבן 15 לענדער, — דאלר פון דער מענשהייט, באגריסט דעם נרויזן דערפינדער ־ דורך ראדיא.

דעם 12טן דעצעמבער, 1901, האט מארקאני געמאכט זיין ערשטן נעלונ־נעגעס פארזוך אויבערצושיקן א קורצע רעפעשע אין דראהט פון ניו־פאונדלענד צום אמעריקאנער קאנטינענט.

איינער האט דאן ניט געגלויבט אין עס וועט דערפון עפעס אויסקומען. בלויז א דאנק זיין איינענעם גלויבן און עקשנות, און א דאנק דער צופעליקער הילף פון דער קאנאדער רעגירונג, האט זיך די וועלט אין א קורצער צייט ארום איבערצייגט אין דעם וואונדער, וואס האט באלד פאראייניקט די וועלט און האט געמאכט א סוף, צווישן אנדערש, צו דער איזאלאציע פון שיפן אויפן ים.

אזו הייגט, מיט 30 יאר שפעטער, איז איבערגע׳חדר׳ט געווארן די ערשטע רעפעשע וואס דער גרויסער דערפינדער האט דאן געשיקט פון ניו־פאונדלענד, און מיר, זיצנדיק אין ווניפעג, האבן געקאנט הערן דעם וואונדער, ווי די רעפעשע ריינגלט ארום די נאנצע ערד און קומט צוריק קיין ניו־יארק אין צוויי מינוט צייט.

* * *

און איצט, מיט דרייסיק יאר שפע־טער, איז מארקאני געזעסן אין אן אומגט אין זיין האטעל, אין לאנדאן, האט געהערט באגריסונגען פון אלע טיילן פון דער וועלט און האט אויף זיי געענטפערט. — און די וועלט האט געהערט דעם ענטפער, גלייך ווי דאס וואלט אלץ פארגעקומען אין איין צי־מער.

און איך, זיצנדיק אין א צימער אין א הויז אין ווניפעג, האב זיך געפילט ווי א מיטגליד פון דער דאזיקער גרוי־סער אויריענע, פון וואַרשע ביז ניו־יארק, און פון דארטן ביז די פיליפ־נישע אינזלען און יאפאן.

שטח איז פארשוואונדן.

פארשוואונדן איז אויך צייט : אין לאנדאן, וואו דער בעל־חיובל איז גע־זעסן, איז געווען שפעט אין אונט. ביי אונז איז געווען 5 שבת נאכמיטאג, און פון די פיליפינען האט זיך צו אונז דערטראגן א פרילאכער, זונטאגדיקער "גוט־מארגן", מיט דער באמערקונג : "איר, אמעריקאנער, הערט מיך נעכטן!".

און א "פארזיצער" אין מאנטרעאל האט פארגעשטעלט א רעדנער אן אטאוואע, אין יענער האט גלייך אנגע־הויבן ביידן קיין ניו־יארק, און דורך דארטן — צו דער נאנצער וועלט.

ס׳א קליינע וועלט געווארן!

* * *

אין אזא קליינער, היימישער וועלט, וואלטן מענשן געדארפט פילן זיך ווי שכנים, ווי פריינט.

אבער איך דערמאן זיך אויף די באַ־מערקונגען פון פראָפ. אסבארן פאר א אידישער אויריענע דא אין שטאט.

"דער פראנצויזישער פרעמיער קאן זיצנדיק ביים שרייבטיש צו יעדער צייט דורכשמועסן זיך מיטן דייטשן קאנצלער דורכן טעלעפאן.

"זאגט מיר, אז די מאדערנע פאר־כינדונגען זיינען א גוטע פארמיטלונג פאר שלום. ליידער איז עס אבער ניט אזוי : די באציאונגען צווישן פעלקער זיינען איצט ניט בעסער, ווי מיט צענדליקער יאר צוריק, ווען פאריז און בערלין האבן זיך ניט געקאנט צוזוים־דיידן אויפן טעלעפאן.

"ווייל הינטער די שרייב־טישן אין די מיניסטעריומס פון פאריז און בער־לין זיצן נאך די זעלבע מענשן. די־טעכניק האט זיך בלויז געביטן, אבער ניט די מענשן".

און אט האט מאקע אין דער משפחה פון פיליפע־דעם שבת געפעלט אזא **גרויס לאנד, ווי סאוועט רוסלאנד**, בעת בעקגיע איז יא געווען. דאס האט ניט געקאנט זיין בלויז א צופאל.

און די ווערטער וועגן אינטערנאציו־נאלן גוטן ווילן וואס איך האב גע־הערט פון פופצן לענדער האבן געקלונ־גען אין מיינע אויערן ניט איבער־ציינגד. . .

מוסולמאנישער קאָנגרעס סטראשעט מיט קאמף קעגן אידן אומעטום

נעמט אָן שארפסטע רעזאָלוציעס קעגן ציוניזם. — זאָגט זיך אָפּ פון אנערקענען אנטשיידונג פון קאָמיסיע וועגן כותל־מערבי. — באשליסט צו שאפן מוסולמאנישע קאָרפּאָראציע פאר פאלעסטינער אנטוויקלונג

(ספּעציעלע טעלעגראמע צו "דאס אידישע וואָרט" פון "איטא")

ירושלים, דעצ. 15 (איטא). — קריג קעגן די אידן אומעטום אויב די ציר־ניסטישע ארבעט אין ארץ־ישראל וועט פארגעזעצט ווערן, איז נעכטן אפן גע־דראעט געווארן ביי דער זיצונג פונם מוסולמאנישן קאנגרעס.

ענגלאנד איז שארף אטאקירט גע־ווארן פון די רעדנער פון דער זיצונג, ווי די מאנדאטן מאכט וואס איז פאר־אנטווארטלאך פאר די ציוניסטישע אק־טיוויטעטן אין פאלעסטינע, אין א פראטעסט אין אדרעסירט געווארן צו דער פעלקער־ליגע, וואס פארדאמט אויף דעם שארפסטן אופן די גרינדונג פון דער אידישער נאציאנאלער היים.

די אנטשיידונג פון דער כותל־מערבי קאמיסיע, באשטימט פון דער פעלקער־ליגע, איז צוריקגעוואָרפן געווארן פון די דעלעגאטן אויפן גרונט, וואס מו־סולמאנער אנערקענען ניט דעם מאנ־דאט אין נים די אוטטאריטעט פון א קערפערשאפט באשטימט פון דער פעל־קער־ליגע, און ווייל "אייסלענדער האבן ניט קיין רעכט צו אנטשיידן דעם גורל פון א מוסולמאנישן הייליקן פלאץ".

א קאמפיין קעגן אידן, אין וועלכן אלע מוסולמאנישע לענדער זאלן זיך באטייליקן, איז אנגעצייכנט געווארן פונם קאנגרעס אין אנגענומענע רעזאָ־לוציעס. א באיקאט קעגן אלע אידישע סחורות פאבריצירט אין פאלעסטינע וועט, צווישן אנדערש, אנאנסירט ווערן אין אלע מוסולמאנישע לענדער.

גלייכצייטיק וועט אנגעשריבן ווערן א ברייטע פראפאגאנדע קעגן ציוניזם, וועלכער אין דערקלערט געווארן צו זיין "א קאטאסטראפע פאר פאלעסטינע".

די קאנפערענץ האט אויך באשלאסן צו פארמירן א פינף־מיטגליד דאלארדי־קע קאמדאראציע, די אקציעס פון וועל־כער זאלן געקויפט ווערן פון מוסול־מאנער פון נאר דער וועלט, פאר קאנ־סטרוקטיווע ארבעטן אין פאלעסטינע, אין א פארזוך צו שאפן א ווידערגע־וויכט צו די אידישע אקטיוויטעט.

——(::)——

מארגן יארצייט פייערונג נאך ב. באראכאוו

דער 14טער יארצייט נאך ב. באַ־ראכאוו וועט געפייערט ווערן מארגן (מיטוואך), 8.30 אוונט, אין 240 מאנטאגא עווע, אונטער אויפזיכט פון ברענטשט צוויי פועלי־ציון — צעירי־ציון.

מ. אוועראבאך וועט ריידן איבער ב. באראכאוו, פועלי־ציון טעאָרעטי־קער און קעמפער", און י. זיפער — ב. באראכאוו, אידישער שפאך פארשער אין פילאדעלפיע". עס וועט אויך דורכגעפירט ווערן א פראגראם.

ב. שיפער לייקנט אינפאָרמאַציע וועגן דער ארבעטער באנק

ב. שיפער

אין ענטפער אויף א בריוו וואס אין דערשינען אין "דאס אידישע וואָרט" מיט א געוויסער צייט צוריק, אין וועלכן עס איז געשילדערט געווארן די קריטישע לאגע פון נחום שיפער אין ארץ־ישראל, און וואו די באשולדיקונג איז געמאכט געווארן, אז די ארבעטער באנק איז שולדיק אין דעם, ווייל זי דריקט אים פאר צאלונגען, — האבן מיר נעכטן געקראגן די פאלגנדיקע קייבל דעפעשע פון מר. שיפער :

"ניט געקוקט אויף אלע שווערקייטן וואס די האב דא געהאט איסצושטיין האט מיר פארשאפן פיל צער דער בריוו וואס איז דערשינען אין אייער צייטונג.

אין וועלכן, זיכער אז שלעכטע כוונות מצד דעם שרייבער, זיינען געמאכט גע־ווארן ניט באגרינדעטע באשולדיגונגען קעגן דער ארבעטער באנק. דוקא די ארבעטער באנק איז געווען צווישן די וואס האבן מיר פיל געהאלפן און וואס האט זיך געווארט פאר מיין איינגאר־דענונג דא אין לאנד. — נחום שיפער".

מיר האבן אנב איצט באקומען נאך א היבש. ביסל מאטעריאלן וועגן דעם ענין שיפער, און מיר וועלן פארענטפ־לאכן וועגן דעם אן ארטיקל אין די נאָענטסטע אויסגאבן פון "דאס אידי־שע וואָרט".

——(::)——

דיינט וויכטיקע באזאר פאר־ואמלונג פון מוטער פאראיין פון א. ר. פ. ט. שול

דער מוטער פאראיין פון ארבעטער רינג־פרייהייט טעמפל שול בעט אונז צו מעלדן, אז היינט, 8.30 אוונט וועלן זיי אפהאלטן א פארזאמלונג אין פריי־הייט טעמפל מיטן צוועק צו מאכן אלע נויטיקע פארבאריטונגען פארן באזאר, וועלכער וועט זיך אפגעהאלטן דאנער שטאג אוונט, דעם 24טן דעצעמבער.

אלע מיטגלידערנס זיינען אומבא־דינגט געבעטן צו קומען. א צאל וויכ־טיקע פראגן וועלן פארהאנדלט ווערן און די ארבעט פארן באזאר וועט אויס־געטיילט ווערן. דער יערלאכער באזאר איז איינער פון די פינאנציעלע קוואלן פאר דער שול, און דער מוטער פאר־איין וועט זיך אנשטריינגען צו מאכן עס אזוי דערפאלגרייך ווי עס איז נאר מעגלאך.

נעוועלשאפטלאכער קאלענדאר

דינסטאג, דעצ. 15

חנוכה פארטיע פאר מענער און פרויען ביי ליידיס אקז. שטאט קאמי־טעט, 8 נ. מ., אין ציון זאל. מוזיק פראגראם.

טיי פון מוטער־פאראיין פון ת״ת ביי מרס. אלטמאן, 323 פלארא עווע.

מיטוואך, דעצ. 16

פארזאמ. פון וופ. הדסה ביי מרס. ספעקטאר, 337 מאנטאבא עוו. 2 נ.מ.

אלגעמ. פארזאמ. פון ליידיס אקז. מושב זקנים, 8 אוו., אין מושב זקנים.

שפאציר און פארווילונג ביי מוטער פאראיין פון פרץ שול, 8 אוונט.

פרייטאג, דעצעמבער 18

רבי כהנאוויטש: גמרא (יערן פריי־טאג) 7.30 אוונט, אין אשכנזי שול.

פאזין וועגן גלאדקאווס "צעמענט", ביי איר. ארב. קולט. צענטער, 8.30 אוו., אין פרייהייט טעמפל.

בראכאוו אקאדעמיע ביי ליינקע פוע״ע, 8.30 אוו., אין פרץ אינסטיטוט מענאכאווסקי און ראפאפארט, רעדנער

שבת, דעצעמבער 20

שפאציר פון הנוער־תעובד ספארט־קלוב, 8.30 אוו., פון אייגענעם לאקאל.

שפאציר ביי איד. קולט. קלוב פון 96 פאוערס סט., 8 אוו., צוביים, פארווייל.

זונטאג, דעצ. 20

טיי פאר דער ת״ת ביי מרס. זלאר בינסקי, 401 באראוס עווע., 3 ביז 11 נ. מ.

קאנצערט אראנזשירט פון מוטער פאראיין פון פרידשול, 8.30 נ. מ., אין פרץ זאל.

מענדעלעס יארצייט ביי הנוער העיבה, 2.30 נ. מ., אין איינענעם לאָ־קאל. אפשאצונג, רעציטאציע און פאר־העזונג.

טיי פאר מ. כ. קלויניק ביי מרס. ל. קאהען, 109 אייקינס סט., 2 ביז 12.

פארלעזונג און געזאנג ביי איד. ארב. קולט קלוב, 3 נ.מ., אין פרץ אינסט.

מאנטאג, דעצעמבער 21

לייענ־קרייז פון מוטער פאר. פון פרץ שול 2.30 נ.מ., ביי מרס. ח. פערלמאן, 283 אבערדין עווענו

מיטוואך, דעצ. 23

טיי לטובת א״י מארק ביי מרס. האל־פערן, 381 דאפרין עוו. 2.30 ביז שפעט

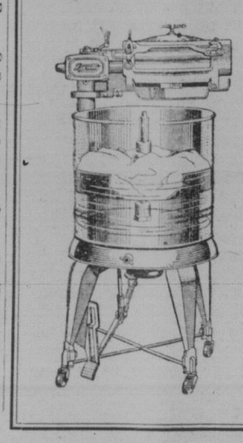

א ביטי וואש מאשין

די דאזיקע וואש מאשין איז איי־נע פון אונזערע ווערטפולע פריזן. זי קאסט $169.00 און וועט אויעל־געבען ווערן פריי צו דעם מזלדיקן געלאנגער אין אונזער גרויסן סיקור־ליישאן קאמפיין. מ׳קאן זי זעען אין ביטי וואשער סטאר, 318 דאנאלד סטריט.

מיר גיבן אוועק א צאל אנדערע נוצלאכע פריזן

טרעט אריין אינ׳ם קאמפיין דורך באצאלן אייער סובסקריפשאן. אויב איר זייט נאך ניט קיין לעזער פון "דאס אידישע וואָרט", באר שטעלט א ביילאגע צו געווינען $300 אין מזומן אדער איינעם פון אונ־זערע ווערטפולע פריזן.

שרייבט פאר איינצעלהייטן צו

"דאס אידישע וואָרט"

אידישע קולטור געזעלשאפט נעמט אָן א צאָל וויכטיקע רעזאָלוציעס ביים צוזאמענפאר

(ספּעציעלע טעלעגראמע צו "דאס אידישע וואָרט" פון "איטא")

ניו־יארק, דעצ. 15 (איטא). — די צווייטע יערלאכע קאנווענשאן פון דער אידישער קולטור געזעלשאפט האט נעכטן געשלאסן דא אירע ווייטערגעהן. אנ־נעמענדיק א צאל וויכטיקע רעזאָלוצי־עס צו פארשטארקן די אידישע קולטור אין אמעריקע.

די קאנווענשאן האט באשלאסן צו שאפן אן אלגעמיינעם קולטור פאנד, ארויסצוגעבן א וועכנטלאכן זשורנאל "אידיש", און צו גרינדן א פארלאג פאר אידישע ביכער.

ריזיקער עולם ביי "מאקאביי־ער פעסט"

ניו־יארק, דעצ. 15 (איטא).— פופצן טויזנט מענשן זיינען געווען אנוועזנד ביי דעם "מאקאבייער פעסט", אראנ־זשירט דא זונטאג אונט אין מעדיסאן סקווער גארדען, לטובת די ציוניסטישע אקטיוויטעטן אין אמעריקע.

האיאס פראָטעסטירט קעגן אימיגראציע גזרות

ניו־יארק, דעצ. 15 (איטא). — א רעזאָלוציע וואס פראָטעסטירט קעגן דעם פלאן פון פאספארטן פאר איינ־געוואנדערטע און אימיגראציע באַ־שרענקונגען אנגענומען געווארן אויף דער האיאס קאנפערענץ אפנע־האלטן דא דעם זונטאג.

521 דעלעגאטן, וואס פארטרעטן 261 ארגאניזאציעס, האבן זיך באטייל־ליקט ביי דער קאנפערענץ.

פרעזידענט טשיאנג קאַי־שעק ציט זיך צוריק אין די אינטערעסן פון דער פאראייניקונג פון כינע

שאנכאי, דעצ. 15. — טשיאנג קאַי־שעק, פרעזידענט פון דער כינעזישער רעפובליק, האט נעכטן אנגעגעבן זיין רעזיגנאציע, וועלכע איז אנגענומען געווארן. ט. וו. סונג, פינאנץ מיניס־טער פון דער נאנקינער רעגירונג, ווערט דערוואַרטעט, וועט זיך אויף צוריקציעון אינם משך פון די קומענ־דיקע עטלאכע טעג.

שוין פאר א לייגנערע צייט אז קאנטאן פארדערט די רעזיגנאציע פון קאַי־שעק, פארן פריין פון איר פאר־איינינונג מיט נאנקין. די לאגע אין מאנדזשוריע האט באטאנט די נויט־ווענדיקייט פאר א פאראייניקטער כי־נע.

לויט יאפאנעזישע קוואלן, וועט די יאפאנעזישע מיליטערישע מאכט דער־ווייל אפלייגן איר אולטימאטום צו מארשאל טשאנג הסועליאנג ער זאל זיך צוריקציען פון טשינטשאו, פון דער ריע.

דועל צווישן 2 פראמינענטע פוילי־שע ציוניסטישע פירער

וואַרשע, דעצ. 15 (איטא). — גרעסטע סענסאציע אין די הינע אידי־שע קרייזן האט ארויסגערופן די ידיעה וועגן א פארשטייענדיקן דועל צווישן צוויי פראמינענטע פוילישע ציוניסטי־שע פירער, ד. גאטליב און עפס־טע־נאטאר דאווידסאן, רעדאקטאר פון דער פוילישיש־אידישער צייטונג "נאווע פלאַ־ווא".

דער סכסוך צווישן די צוויי אין אויסגעבראכן ביי א זיצונג פון דער אי־דישער קהלה. דד. גאטליב האט ביי דער זיצונג אטאקירט ה׳ מאזור, באַ־צייכענענדיק אים ווי זי "פריש־געבאַ־קענעם אנודיסט". דאס האט איינער פון די אגודיסטישע מיטגלידער אויסגע־רופן : "און דאווידסאן איז א פריש־ער בעבאקענער ציוניסט", אויף וואס דר. גאטליב האט באמערקט, אז דאס איז אויף אמת.

דאווידסאן האט עס אבער פארעכנט פאר זייער אן ערנסטער באליידיקונג, און ער האט דערפאר ארויסגערופן דר. גאטליבן אויף א דועל.

די דעטאלן פונם דועל זיינען דער־ווייל ניט באקאנט, ווייל לויט דעם "ערן־קאדעקס" טאר קיין איינער פון די צדדים ניט אנטדעקן, אויף וועלכן אופן דער דועל וועט דורכגעפירט ווע־רן.

לאנע אין קאנאדע און ענגלאנד בעסערט זיך, לויט באריכטן

ווישינגטאן, ד. ק., דעצ. 15. — לויטן באריכט פון דעם אמעריקאַ־נער דעפארטמענט פון קאמערץ, באַד מערקן זיך איצט פארבעסערונגען אין דער עקאנאמישער לאגע אין קאנאדע און אין ענגלאנד. בעת די אנדערע לענדער פארבלייבן נאך אלץ הינטער־שטעליק קאמערציעל.

אינם וועכנטלאכן איבערזיכט פון געשעפט אומשטענדן, באריכטעט דער דעפארטמענט, אז דער קאנאדער רי־טייל האנדל איז גערעסער, פאבריקאַ־ציע פון אגריקולטור מאשינען איז אקטיווער און געהילף אויסזיכטן זיי־נען בעסער. דער באריכט וועגן קאַ־נאדע לויטעט ווייטער :

"די אנפראגע פאר אינדוסטריעלע בעמיישע שטאפן איז גוט. קריסמעס הארדווער טרייד איז אקטיוו. באַ־דיינונגען אינם מארק פון געניצטע אוטאמאביל איז גוט, און ס׳איז דא א גוטע אנפראגע אויף טיילן. מילכיקס אייניריכטונגען פארקויפן זיך גוט".

בנוגע ענגלאנד זאגט דער באריכט, אז זינט דער סוספענדירונג פונם גאלד סטאנדארד דארטן האט זיך דער האנדל פארבעסערט און די פראדוק־ציע איז טעקסטילן און מאשינען האט זיך פארגרעסערט. א גוטע פארבעסע־רונג באמערקט זיך אויך אין דער ביי אינדוסטריע.

——(::)——

ברויט פריין געהעכערט אין וואנקאווער

וואנקאווער, ב. ק., דעצ. 15. — דער פריין פון ברויט האט זיך דא נעכטן געהעכערט פון 6¼ צו 7 סענט א לאבן. די העכערונג איז גע־מאכט געווארן צוליב די לעצטע הע־כערונגען אינם פריין פון מעל.

אנב־אורדא

פון מארס

ארום דער וועלט אין צוויי מי־נוט (מיט צוויי סטאנציעס)

דאס איז געווען שבת נאכמיטאג. זיצעריק אין א צימער אין א הויז אויף קאמדראל עווע, אין ווניפעג, האב איך זיך אויף די פליגלען פון ראדיא דורכגעמאכט אין צוויי מינוט צייט ארום דער ערד, — א מהלך פון 12 טויזנט מייל, פון ניו־יארק, און צוריק, אפשטעלנדיק זיך "אפצוכאפן דעם אטעם", אזוי צו זאגן, אין יאווא און אין אמסטערדאם.

נאטירלאך, פליגענדיק איבער ערד און ים מיט אזא טייוולשער שנעלקייט אויפן מאגישן טעפיך האט איר קיין צייט ניט צו באטראכטן די וועלט ווי זי טראגט זיך פאר איירע אויגן, — שטעט און דערפער, ימים און מדבריות, וועלדער און בערג, — ווי איר קאנט ניט איינזעהן א כליי.

איך האב בלויז געהערט א "קליק־קלאק" און א טעלעגראף סטאנציע אין ניו־יארק, און נאך צוויי מינוט פון שטול־שוויץ, ווידער אן עלאכז "טיק־טאק" : ס׳איז אנגעקומען צוריק צו דער זעלבער סטאנציע אין ניו־יארק, נאכדעם ווי עס האט דורכגעריזן ארום דער וועלט.

און פארגעסט ניט, — די נאנצע צייט בין איך געזעסן אין א הויז אויף קאמדראל עווענו, אין ווניפעג.

אויב אבער אין די צוויי מינוט צייט האט מיין אויג און אויער ניט געקאנט כאפן דעם אנבליק פון דער ריזיקער וועלט איבער וועלכער מיר האבן זיך דורכגעמאכט, האב איך אבער פאר קארנעי צוויי שעה, צווישן 4 און 6 נ.מ. דורכגעמאכט זיך איבער פופצן לענ־דער, און אין יעדן לאנד אפגעשטעלט זיך אויף עטלאכע מינוט צו זעהן און צו הערן.

* * *

ס׳איז געווען אן "אינטערנעשאנאל בראדקעסט" פראגראם אראנזשירט פון אן אמעריקאנער כאמפאני לכבוד דעם 30־יאריגן יובילײ זינט מארקאני האט דערפונדן דעם דראטלאזן טעלעגראף, און דאס האבן 15 לענדער, — דאלר פון דער מענשהייט, באגריסט דעם נרויזן דערפינדער ־ דורך ראדיא.

דעם 12טן דעצעמבער, 1901, האט מארקאני געמאכט זיין ערשטן נעלונ־נעגעס פארזוך אויבערצושיקן א קורצע רעפעשע אין דראהט פון ניו־פאונדלענד צום אמעריקאנער קאנטינענט.

איינער האט דאן ניט געגלויבט אין עס וועט דערפון עפעס אויסקומען. בלויז א דאנק זיין איינענעם גלויבן און עקשנות, און א דאנק דער צופעליקער הילף פון דער קאנאדער רעגירונג, האט זיך די וועלט אין א קורצער צייט ארום איבערצייגט אין דעם וואונדער, וואס האט באלד פאראייניקט די וועלט און האט געמאכט א סוף, צווישן אנדערש, צו דער איזאלאציע פון שיפן אויפן ים.

אזו הייגט, מיט 30 יאר שפעטער, איז איבערגע׳חדר׳ט געווארן די ערשטע רעפעשע וואס דער גרויסער דערפינדער האט דאן געשיקט פון ניו־פאונדלענד, און מיר, זיצנדיק אין ווניפעג, האבן געקאנט הערן דעם וואונדער, ווי די רעפעשע ריינגלט ארום די נאנצע ערד און קומט צוריק קיין ניו־יארק אין צוויי מינוט צייט.

* * *

און איצט, מיט דרייסיק יאר שפע־טער, איז מארקאני געזעסן אין אן אומגט אין זיין האטעל, אין לאנדאן, האט געהערט באגריסונגען פון אלע טיילן פון דער וועלט און האט אויף זיי געענטפערט. — און די וועלט האט געהערט דעם ענטפער, גלייך ווי דאס וואלט אלץ פארגעקומען אין איין צי־מער.

און איך, זיצנדיק אין א צימער אין א הויז אין ווניפעג, האב זיך געפילט ווי א מיטגליד פון דער דאזיקער גרוי־סער אויריענע, פון וואַרשע ביז ניו־יארק, און פון דארטן ביז די פיליפ־נישע אינזלען און יאפאן.

שטח איז פארשוואונדן.

פארשוואונדן איז אויך צייט : אין לאנדאן, וואו דער בעל־חיובל איז גע־זעסן, איז געווען שפעט אין אונט. ביי אונז איז געווען 5 שבת נאכמיטאג, און פון די פיליפינען האט זיך צו אונז דערטראגן א פרילאכער, זונטאגדיקער "גוט־מארגן", מיט דער באמערקונג : "איר, אמעריקאנער, הערט מיך נעכטן!".

און א "פארזיצער" אין מאנטרעאל האט פארגעשטעלט א רעדנער אן אטאוואע, אין יענער האט גלייך אנגע־הויבן ביידן קיין ניו־יארק, און דורך דארטן — צו דער נאנצער וועלט.

ס׳א קליינע וועלט געווארן!

* * *

אין אזא קליינער, היימישער וועלט, וואלטן מענשן געדארפט פילן זיך ווי שכנים, ווי פריינט.

אבער איך דערמאן זיך אויף די באַ־מערקונגען פון פראָפ. אסבארן פאר א אידישער אויריענע דא אין שטאט.

"דער פראנצויזישער פרעמיער קאן זיצנדיק ביים שרייבטיש צו יעדער צייט דורכשמועסן זיך מיטן דייטשן קאנצלער דורכן טעלעפאן.

"זאגט מיר, אז די מאדערנע פאר־כינדונגען זיינען א גוטע פארמיטלונג פאר שלום. ליידער איז עס אבער ניט אזוי : די באציאונגען צווישן פעלקער זיינען איצט ניט בעסער, ווי מיט צענדליקער יאר צוריק, ווען פאריז און בערלין האבן זיך ניט געקאנט צוזוים־דיידן אויפן טעלעפאן.

"ווייל הינטער די שרייב־טישן אין די מיניסטעריומס פון פאריז און בער־לין זיצן נאך די זעלבע מענשן. די־טעכניק האט זיך בלויז געביטן, אבער ניט די מענשן".

און אט האט מאקע אין דער משפחה פון פיליפע־דעם שבת געפעלט אזא **גרויס לאנד, ווי סאוועט רוסלאנד**, בעת בעקגיע איז יא געווען. דאס האט ניט געקאנט זיין בלויז א צופאל.

און די ווערטער וועגן אינטערנאציו־נאלן גוטן ווילן וואס איך האב גע־הערט פון פופצן לענדער האבן געקלונ־גען אין מיינע אויערן ניט איבער־ציינגד. . .

מערקווירדיקע אידישע פערזענלאכקייטן אין איטאליע, דאריא לעווי-דער אדי-שער צערעמאניאל מייסטער אין רוים

ספעציעל פאר ד. א. וו. דורך "איטא"
פון ד. קליינלערער

:: :: ::

איפן קאפיטאל אין רוים, אין די זשים.

***

דער אמט פון צערעמאניאל מייסטער איפן קאפיטאל איז איינער פון די ערך-ווירדיקסטע אמטן, צו וועלכע עס קען שטרעבן און דערגרייכן א "רוימישער כיתרער". די שענסטע נעמען, פון דער רוימישער אריסטאקראטיע געפינען מיר צווישן די, וועלכע האבן במשך פון די לעצטע 50 יאר געהאלטן דעם אמט פון צערעמאניאל מייסטער איפן רוי-מישן קאפיטאל.

אן איינציקע אויסנאמע אין דער טראדיציע אין דער אידישער אינזשע-נער, דאריא לעווי, וועלכער האט במשך פון זעקס יאר, ביז צו דער לעצטער צייט פארנומען די הויכע שטעלע פון צערעמאניאל-שעף. יעצט איז אים אנ-פארטרוים געווארן א נייער אמט, וועל-כער פארלאנגט א גיט קלענערע פאר-אנטוואורטלאכקייט, קולטור און ביל-דונג: דער אויפזיכט איבער אלע מר-זיען, דענקמעלער, רואינען און אר-כעאלאגישע אויסגראבונגען פון דער שטאט פון די עזעזארן, פון די פויפסטן און פון די מלכים.

***

דאריא לעווי, וועלכער באזיצט יעצט די העכסטע איטאליענישע און אויס-לענדישע אויסצייכענונגען, שטאמט פון אן ארימער אידישער פאמיליע פון רוימער נעטע.

אין נעטע האט נאך זיין פאטער, ביז היינטיקן טאג א שמאל מאנופאקט-טור קרעמל און מיט גרוים מי איז אים אנגעקומען צו גאנץ זיין זון דאריא זיי עלעמענטארע בילדונג. דער צוקונפטי-קער צערעמאניאל-שעף פון רוימער פא-פיטאל האט געמוזט קעמפן מיט די שווערסטע בארינגונגען, כדי צו קענען ווייטער שטודירן דער נעמען פון רוימער שטאט פארולטונג. אין 20 יאר ארום האט דער קליינער באאמטער אידישער אומפאפיינגיקייט.

נאכדעם ווי עס איז געפאלן די רור-מישע אימפערעי, במשך פון לאנגע יאר הונדערטער, איז דער קאפיטאל פארר-כליכן, ניט קוקנדיק אויף אלע ערעד-רונגען, וואס זיינען פארגעקומען ביים רוימישן טייף טיבער, דער צערעמאני-אל פלאץ, וואו עס האבן זיך אפגע-שפילט די גרעסטע פייערלאכקייטן פון דער שטאט.

אזוי איז געווען אין די צייטן פון דער פויפסטלאכער הערשאפט, אזוי נאכדעם ווי רוים איז געווארן הויפט-שטאט פון דער איטאליענישער קעניג-רייך און אזוי אויף אן פארבליכן אונטער מוסאלינים פאשיסטישן רע-

דערתרייכט דעם שענסטן אמט אין דער אייביקער טיבער-שטאט.

דאריא לעווי האט מיר אין א לייב-גארן געשפרעך דערציילט, ווי אזוי עס איז געשאפן געווארן זיין מערקווירדי-קע לעבנס-קאריערע.

אין יאר 1908, ווען אין מעסינא איז פארגעקומען די גוואלדיקע ערד-ציטער-ניש, וועלכע האט דאן חרוב געמאכט די גאנצע געגנט, האט א באאמטער פון קאבינעט פון רוימער בורגערמייס-טער געבעטן א וואך אורלויב כדי אורעקצופארן קיין מעסינא, וואו עס האבן געוואוינט זיינע קרובים.

דאריא לעווי איז דאן גערופן געווארן אים צו פארטרעטן די וואך צייט, אין דער הייראט פון איטאליענישן קרוינ-פרינץ מיט דער בעלגישער פרינצעסן מאריע יאזע. דאס איז געווען איינער פון די גלענצנדסטע אויפנאמען, וועל-כע רוים האט ווען עס איז געווען.

אינזשענער דאריא לעווי היט זייער שטרייטן אפ די אידישע טראדיציעס. ער האט מיר דערציילט, אז אויפן עמ-פאנג וועלכן ער האט פארבאריים אויפן קאפיטאל צו ערן דעם באריטמיט פיא-ניסט פארערוופסקי, האט ער פערזענ-לאך גיט איינגעלאדן כל-כל-רדי, דער יום-כיפור תענית ווערט דורך אים אן זיין פאמיליע שטרייטן אפגעהיט...

דאריא לעווי האט נעהאט די הויכע ערע צו באלייטן דאס עגלעכע קד-ניגלאכע פאר בשעת זייער באזוך אין רוים אין אן האט זיין איינפלעגונען אויף דעם גרוים האוז, וועלכן ער האט איינ-געארדנט אין די פרעכטיקע קאפיטא-לער פאלאצן. נאכן עמפאנג פון פרא-זידענט רוזוועלט, אין יאר 1911, איז דאס געווען איינער פון גלענצנדסטע אויפנאמען אויפן קאפיטאל בארג.

אין צוזאמענהאנג מיטן עמפאנג פון פרעזידענט רוזוועלט אויפן קאפי-טאל האט מיר דאריא לעווי דערציילט אז זייער אינטערעסאנטן עפיזאד.

דער עמפאנג פאר פרעזידענט רוז-וועלט איז פארגעקומען אין אלטן "ר-טער זאל". די גאנצע איטאליענישע רעגירונג און די רוימער אריסטאקרא-טיע איז דאן געווען אנוועזנד. פון דער רעכטער זייט פון פרעזידענט רוזוועלט איז געווען לוארזישי לוצאטי — דער דאמאלסטדיקער אידישער פרעמיער מיניסטער פון איטאליע — און פון דער לינקער זייט ערנעסט נאטאן — דער אידישער ביתערמייסטער פון דער קאטוילישער שטאט רוים.

דאריא לעווי, וועלכער איז איינער פון די בעסטע קענער פון די היסטע-רישע מערקווירדיקייטן פון רוים, ווייר מעט אלע זיינע קרעפטן דער פארשע-נערונג פון דער שטאט.

— מען קען זיך א שטאט איינגאנצן אפנעמען נאר דאן, ווען מען האט זי באמת ליב און מען פארשטייט איר נע-שיכטע — האט ער מיר געזאגט במשך פון אונזער געשפרעך.

און, באמת, די שטארקסטע אמבי-ציע פון דעם זון פון רוימער קרעמער איז אלץ מער רוים צו פארשענערן און צייגן דער וועלט די הערלאכקייט פון דער אייביקער טיבער-שטאט.

פון זיין קאבינעט אויפן קאפיטאל זעט דער פרעמיער איר, לעווי, דעם פאר-רום-פלאץ מיט טיטוסעס שער, דעם גרינעם פאלאטין, וואו עס האבן זייער מארטערער-טויט געפונען די העדלישע פארטיידיקער פון ירושלים.

נאך עטליי מוזיגס יאר האט דער גורל געוואלט אז אן אייניקל פון יענע אירן זאל פון קאפיטאל בארג זארגן ווי אזוי צו פארשענערן און בעסער פאר-שטעלן דער וועלט דעם מאיעסטעט פון רוים און די זיין חארבות וואס זיינען פאר-ווארפן אויפן קאפיטאל בארג.

אין צוזאמענהאנג מיטן עמפאנג פון פרעזידענט רוזוועלט אויפן קאפי-טאל האט מיר דאריא לעווי דערציילט אז זייער אינטערעסאנטן עפיזאד.

דער עמפאנג פאר פרעזידענט רוז-וועלט איז פארגעקומען אין אלטן "ר-טער זאל". די גאנצע איטאליענישע רעגירונג און די רוימער אריסטאקרא-טיע איז דאן געווען אנוועזנד. פון דער רעכטער זייט פון פרעזידענט רוזוועלט איז געווען לוארזישי לוצאטי — דער דאמאלסטדיקער אידישער פרעמיער מיניסטער פון איטאליע — און פון דער לינקער זייט ערנעסט נאטאן — דער אידישער ביתערמייסטער פון דער קאטוילישער שטאט רוים.

דאריא לעווי, וועלכער איז איינער פון די היסטע-רישע קענער פון די היסטע-רישע מערקווירדיקייטן פון רוים, ווייר מעט אלע זיינע קרעפטן דער פארשע-נערונג פון דער שטאט.

— מען קען זיך א שטאט איינגאנצן אפנעמען נאר דאן, ווען מען האט זי באמת ליב און מען פארשטייט איר נע-שיכטע — האט ער מיר געזאגט במשך פון אונזער געשפרעך.

און, באמת, די שטארקסטע אמבי-ציע פון דעם זון פון רוימער קרעמער איז אלץ מער רוים צו פארשענערן און צייגן דער וועלט די הערלאכקייט פון דער אייביקער טיבער-שטאט.

פון זיין קאבינעט אויפן קאפיטאל זעט דער פרעמיער איר, לעווי, דעם פאר-רום-פלאץ מיט טיטוסעס שער, דעם גרינעם פאלאטין, וואו עס האבן זייער מארטערער-טויט געפונען די העדלישע פארטיידיקער פון ירושלים.

נאך עטליי מוזיגס יאר האט דער גורל געוואלט אז אן אייניקל פון יענע אירן זאל פון קאפיטאל בארג זארגן ווי אזוי צו פארשענערן און בעסער פאר-שטעלן דער וועלט דעם מאיעסטעט פון רוים און די זיין חארבות וואס זיינען פאר-ווארפן אויפן קאפיטאל בארג.

אין צוזאמענהאנג מיטן עמפאנג פון פרעזידענט רוזוועלט אויפן קאפי-טאל האט מיר דאריא לעווי דערציילט אז זייער אינטערעסאנטן עפיזאד.

דער עמפאנג פאר פרעזידענט רוז-וועלט איז פארגעקומען אין אלטן "ר-טער זאל". די גאנצע איטאליענישע רעגירונג און די רוימער אריסטאקרא-טיע איז דאן געווען אנוועזנד. פון דער רעכטער זייט פון פרעזידענט רוזוועלט איז געווען לוארזישי לוצאטי — דער דאמאלסטדיקער אידישער פרעמיער מיניסטער פון איטאליע — און פון דער לינקער זייט ערנעסט נאטאן — דער אידישער ביתערמייסטער פון דער קאטוילישער שטאט רוים.

דאריא לעווי, וועלכער איז איינער פון די היסטע-רישע קענער פון די היסטע-רישע מערקווירדיקייטן פון רוים, ווייר מעט אלע זיינע קרעפטן דער פארשע-נערונג פון דער שטאט.

— מען קען זיך א שטאט איינגאנצן אפנעמען נאר דאן, ווען מען האט זי באמת ליב און מען פארשטייט איר נע-שיכטע — האט ער מיר געזאגט במשך פון אונזער געשפרעך.

און, באמת, די שטארקסטע אמבי-ציע פון דעם זון פון רוימער קרעמער איז אלץ מער רוים צו פארשענערן און צייגן דער וועלט די הערלאכקייט פון דער אייביקער טיבער-שטאט.

פון זיין קאבינעט אויפן קאפיטאל זעט דער פרעמיער איר, לעווי, דעם פאר-רום-פלאץ מיט טיטוסעס שער, דעם גרינעם פאלאטין, וואו עס האבן זייער מארטערער-טויט געפונען די העדלישע פארטיידיקער פון ירושלים.

נאך עטליי מוזיגס יאר האט דער גורל געוואלט אז אן אייניקל פון יענע אירן זאל פון קאפיטאל בארג זארגן ווי אזוי צו פארשענערן און בעסער פאר-שטעלן דער וועלט דעם מאיעסטעט פון רוים און די זיין חארבות וואס זיינען פאר-ווארפן אויפן קאפיטאל בארג.

אין צוזאמענהאנג מיטן עמפאנג פון פרעזידענט רוזוועלט אויפן קאפי-טאל האט מיר דאריא לעווי דערציילט אז זייער אינטערעסאנטן עפיזאד.

דער עמפאנג פאר פרעזידענט רוז-וועלט איז פארגעקומען אין אלטן "ר-טער זאל". די גאנצע איטאליענישע רעגירונג און די רוימער אריסטאקרא-טיע איז דאן געווען אנוועזנד. פון דער רעכטער זייט פון פרעזידענט רוזוועלט איז געווען לוארזישי לוצאטי — דער דאמאלסטדיקער אידישער פרעמיער מיניסטער פון איטאליע — און פון דער לינקער זייט ערנעסט נאטאן — דער אידישער ביתערמייסטער פון דער קאטוילישער שטאט רוים.

דאריא לעווי, וועלכער איז איינער פון די היסטע-רישע קענער פון די היסטע-רישע מערקווירדיקייטן פון רוים, ווייר מעט אלע זיינע קרעפטן דער פארשע-נערונג פון דער שטאט.

— מען קען זיך א שטאט איינגאנצן אפנעמען נאר דאן, ווען מען האט זי באמת ליב און מען פארשטייט איר נע-שיכטע — האט ער מיר געזאגט במשך פון אונזער געשפרעך.

און, באמת, די שטארקסטע אמבי-ציע פון דעם זון פון רוימער קרעמער איז אלץ מער רוים צו פארשענערן און צייגן דער וועלט די הערלאכקייט פון דער אייביקער טיבער-שטאט.

— דאס האט ער געבראכט מיט זיך אין זיין אויפנאמע אין דער אייביקער טיבער-שטאט.

דאס האט ער געזאגט מיט אן אויס-דרוק פון גרויס אמבאראסמענט.

— ווי אזוי? — האב איך אים אויפגע-נומען.

— ווייל איך בין א יידישער אינ-זשענער, האט ער געזאגט מיט א לייב-ליכן לעכעלן אויפן פנים.

— ווי אזוי? — האב איך אים אויפ-גענ

גליק און ראַכע

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן

פון א. א.

(פאָרזעצונג)

— ניין, א ניין, האָט זי געענט־פערט שוידערנדיק, ליבער וועל איך שטאַרבן איידער איך וועל זיך צוריק־קערן אין וואַנג.

ווידער האָט מען פאַרווערטס מאַר־שירט אויף די פערד. דער קאַפּיטאַן האָט געריטן לעבן טואישקאַ, אין מיטן איז געפאָרן דער וואַנג, זייענדיק אַרומגערינגלט פון פילע באַנדיטן. פון הינטן איז געפאָרן קורד אלי און קאַרלאַ פעלעטי.

טואישקאַ האָט נאָך מיראַנען ניט באַמערקט. דער קאַפּיטאַן האָט איר אויפגעפאַרערט זי זאָל אים דערציילן ווי אַזוי עס איז איר געגאַנגען.

טואישקאַ האָט עס געטאָן. ווען זי האָט אים געשילדערט, ווי די שפּייזן זיינען אויסגעגאַנגען און עס איז ניט אָפּגעגאַנגען פיל דאָס זי זאָל שטאַרבן פון הונגער, האָט דער קאַפּיטאַן צאָרנ־דיק צוזאַמענגעליינט די הענט.

— דאָס האָט קורד אלי אַביזיטלאַך געטאָן — האָט ער געברומט — ער זאָל טייער באַצאָלן דערפאַר.

זי האָט אים אַלעס דערציילט. איר צוזאַמענטרעפן זיך מיט סטאַניסלאַ־אוסן. ווי די שיינע עליזאַבעט האָט זי עמפאַנגען און ווי זי איז אַנטלאָפן פון דער הויז פונם גייסטלאַכן. דאַן האָט זי אים געשילדערט דעם פאַרראַט פון דעם טערק און זיין פרוי.

ווען טואישקאַ האָט געענדיקט איר דערציילונג, האָט איר אַטאַנאַסיאָס פאַרשפּראָכן צו שיקן איר נאָך איר אונגאַרישער היימאַט. דער באַנדיטן און ציטערט צו זיין אין זיין קענ־וואַרט — דער אונטערשייד איז נאָר, דאָס איך וועל פון איר קיינמאָל ניט פאַרערן מער ווי פריינטלאַכקייט.

ווי שמערצלאַך די דאָזיקע ווער־טער האָבן געקלונגען. ער האָט גענו־מען רידן ווי די אויסצאַלונגען פונם אויסלייז געלט איז צוגעגאַנגען און פון די טערקישע שענדלאַכע פלעגער.

— די דאָזיקע פלעגער האָט מאַ־חאַמעד בעי געמאַכט, אָבער זיי זיינען ניט געלונגען און איצט איז דער דאָ־זיקער מאַן אַריינגעפאַלן אין מיינע הענט.

— וואָס וועט איר טאָן מיט אים, — קאַפּיטאַן ? — האָט טואישקאַ גע־פרעגט אומרואיק.

— ער וועט מוזן באַצאָלן א גרויס־סע סומע אויסלייז געלט און דאַן וועל איך אים געבן אַן איינדיינק.

— שרעקט זיך ניט מאַדאַם, דאָס לעבן וועט מען פון אים ניט רויבן, איך וועל אים נאָר פייניקן, אום ער זאָל מיך ניט פאַרגעסן אַזוי שנעל.

שווייגנדיק האָבן זיי ווייטער גערי־טען עס האָט שוין אָנגעפאַנגען צו טאָגן. טואישקאַ האָט באַמערקט ווי בלאַס ער זעט אויס, אַרום זיינע אויר־גען זיינען געווען טונקעלע רינגען. ער האָט אַלזאָ פיל געליטן גייסטיק און קערפּערלאַך.

זי האָט געוואָלט זעען די יונגע פרוי, וועלכע דער קאַפּיטאַן ליבט אַזוי שטאַרק.

זיי האָבן ענדלאַך דערגרייכט דעם וועג וועלכער פירט צו זייער לאַגער און דער קאַפּיטאַן האָט באַפוילן מען זאָל די געפאַנגענע פאַרבינדן די אויר־גען.

ער איז זעלבסט צוגעגאַנגען צו דער קאַרעטע און ער האָט שפּאַטיש געזאָגט :

— איר וועט באַלד קאָנען אַרויס־שטייגן פון אייער קאַרעטע, מאַחאַמעד בעי. די דאָזיקע לאַנגווייליקע רייזע וועט באַלד זיין צו ענדע, אָבער איר וועט מוזן דערלויבן אַז מען זאָל אייך אויף א קורצער צייט פאַרבינדן די אויגן.

— מידעט, — האָט ער זיך געווענ־דעט צו איינעם פון זיינע באַנדיטן, — נייַ אַריין אין דער קאַרעטע און גיב אַכטונג אַז ער זאָל די אויגן ניט אָפּבינדן.

געבראָכן און שוואַרץ ווי די ערד איז מאַחאַמעד בעי געלעגן אין, דער קאַרעטע. ער האָט פאַרגעשטעלט א בילד פון יאַמער און דער קאַפּיטאַן האָט זיך ניט געקאָנט צוריקהאַלטן פון לאַכן.

ווען מען האָט דעם געפאַנגענעם פאַרבונדן די אויגן, האָט מען גענומען רייטן אויף דעם שמאָלן וועג וואָס האָט געפירט צום טאָל.

מען האָט ענדלאַך דערגרייכט דעם לאַגער.

די פּנים'ער פון די באַנדיטן האָבן געשטראַלט, די געפאַנגענע האָט מען אָפּגעבונדן די אויגן. אַטאַנאַסיאָס איז ווידער צוגעגאַנגען צו דער קאַרעטע פאַרלייגנדיק זיך לאַכנדיק האָט ער מיט שפּאָט געזאָגט :

— ווייל דער גוט מוטיקער הער זיין אַזוי גוט און אַריסשטייגן פון דעם עקיפּאַזש, אום צו זיין א נאָסט אויף א קורצער צייט ביי דעם קאַפּי־טאַן טאַשא ?

מאַחאַמעד בעי האָט שמערצלאַך געזיפצט און מיט דער גרעסטער אַנ־שטריינגונג איז אים געלונגען צו פאַרלאָזן דעם וואַגן.

אַטאַנאַסיאָס האָט אים אַריינגע־פירט אין א הייל און דאָרט האָט מען אויסגעשפּרייט דעקעס, און צום מאָכן א באַקוועמען געלעגער פאַר אים.

אַטאַנאַסיאָס האָט מחאַמעד בע׳ן באַהאַנדלט מיט דער גרעסטער העפ־לאַכקייט אָבער מאַחאַמעד בעי האָט געפילט דעם שפּאָט פונם קאַפּיטאַן און זיין געוויכט איז געווען כלוי פאַר צע־רען. דער קאַפּיטאַן האָט אים דער־לאַנגט ברויט מיט וויין און נאָכהער ווי ער האָט געזעען דאָס אַלעס איז אין אָרדענונג האָט ער פאַרלאָזן די הייל.

ווי א ווילדע חיה האָט מאַחאַמעד בעי געשריען און ער האָט זיך גע־קלאַפּט אין קאָפּ ווען דער קאַפּיטאַן איז אַרויסגעגאַנגען, אָבער וואָס האָט עס געקאָנט העלפן, ער האָט זיך מיט זיינע געשריי זיך ניט געקאָנט באַ־פרייען.

טואישקאַ האָט אומגעדולדיק דער־וואַרטעט אַז קורד אלי זאָל קומען צו־פאָרן מיט מיריאַנען, זי איז נערן זי צו זעען און ריידן מיט איר.

ענדלאַך האָט זיך דער לייטענאַנט באַוויזן און לעבן אים האָט געריטן א בלאַסער מאַן, וועלכער האָט גע־האַלטן א יונגע פרוי אין זיינע אָרעמס.

א געשריי פון איבעראַשונג האָט טואישקאַ אַרויסגעלאָזן, ווי שיין, ווי הימליש שיין זי איז.

וואָס פאַר א צויבער עס ליגט אין דער דאָזיקער פרוי.

מיריאַנא האָט מיט פאַרלענגהייט געקוקט אויף דער פרעמדער. טואישקאַ לאַנגער איז מער קיין אָרט ניט פאַר איר וואו זי זאָל זיך קאָנען באַהאַלטן פון איר מאַן.

טואישקאַ האָט אים ווייַנענדיק גע־דאַנקט פאַר זיין הילף, זי איז געווען גליקלאַך אונטער זיין שוץ, איר צו־טרויען צו אים אין געווען גרעניצלאָז.

און איצט האָט זי אים אויפגעפאַ־דערט ער זאָל איר דערציילן ווי עס איז אים געגאַנגען פאַר דער צייט.

און זאַנדערבאַר ! דער קאַפּיטאַן האָט עס געטאָן. ער האָט זיין גאַנצן האַרץ אויסגעגאָסן פאַר איר, וויסנ־דיק דאָס די דאָזיקע אומגליקלאַכע וועט אים פאַרשטיין.

ער האָט פאַר איר געשילדערט דעם איבערפאַל אויף דעם אַרויענע עקס־פּרעס צוג און טואישקאַ האָט עס מיט דערשטוינונג אויסגעהערט.

ווען ער האָט גערעדט פון זיין רויִ־בען און פלינדערן איז ער ווידער גע־ווען דער קאַפּיטאַן טאַשאַ, דער שרעק לאַכער פירסט פון די בערג, ווען ער האָט אָבער גענומען דערציילן פון זיין צוזאַמענטרעפן זיך מיט מיריאַ־נען, האָט זיין שטימע ווייך און רי־רענד געקלונגען.

— איר האָט מיריאַנען מיט זיך ?

— וואו איז זי ? — האָט טואישקאַ געפרעגט אויפגערעגט.

דאָס געזיכט פונם קאַפּיטאַן האָט זיך פאַרפינסטערט.

— זי רייט פון הינטן מיט איר פריינט, דעם פידלער. איר שיקזאַל איז דער זעלבער ווי אייערער, אויף זי האָסט און פאַראַכטעט איר מאַן און ציטערט צו זיין אין זיין קענ־

שיינע מתנות פאַר דער היים

צו איבעראַשנדיקע פּרייזן

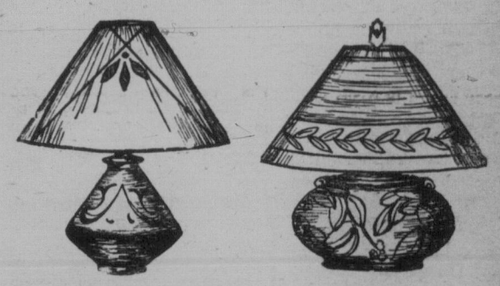

אויב איר זוכט א לאַמפּ עקסקלוזיוו אין דעזיין, קומט און באַ־טראַכט אונזערע נייסטע שאַפונגען אין טיש, ברידזש און אין דזשוניאָר סטיילס.

אונזער סטאָק איז אינגאַנצן נייַ און שליסט ניט איין טראַוולערס סעמפּלס אָדער באַרגען ספּעשלס.

געפּרייזט פון

$5.95 **$4.95** **$3.95**

אויך א באַגרעניצטע צאָל פון שיינע שיידס אין פאַרשיידענע סטיילס און קאָלירן

פון **$1.95** און העכער

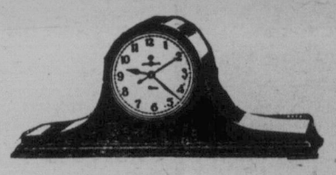

אַן אויסגעקליבענע ליין פון עלעקטרישע זייגערס, דער אויבן געוויזענער ספּעשל

$11.95

לייכטע טערמינען איסגעברייטערט פאַר די יעניקע וואָס וויל איינקויפן פאַר קריסמעס

אפן יעדן אוונט

WINNIPEG ELECTRIC COMPANY

2 Stores: Power Bldg., and Ma rion and Tache, St. Boniface.

זעט און הערט די

וועסטינגהאוז קאַלומייר ראַדיאָ

אין

Hudson's Bay Company.

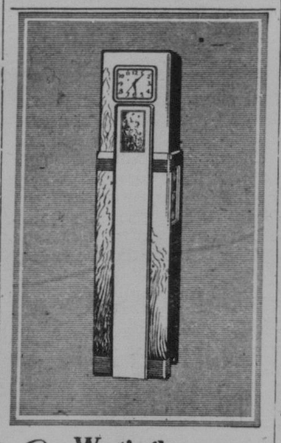

Westinghouse "8" Columaire

האַלראַיד פּאָול

אייער פּאַטראָניזירונג

אָף וויאָלין און אָרקעסטראַל פּאַסייט, וואַנקאָווער, לויבט זייער שטאַרק די קאָלומייר "8" ראַדיאָ.

"נעמענדיק אין אָנבאַטראַכט קוואַליטעט פון טאָן, דערמאָנט מיר דער וועסטינגהאוז "קאָלו־מייר" רעסעוויינג סעט אויף סימ־פאָניש אָרקעסטערס וועלכע איך האָב געהערט אין לאָנדאָן, ברר ס׳ אין פּראָג."

פאַרקויפט ביי דילערס וואָס שעצן הויך אָנגעזעענער קאָנאַדער מוזיקער, סקול איר קאָנט קויפן די קאָלומייר "8" ראַ־דיאָ מיט $10 קעש — באַלאַנס אויף לייכטע אויסצאָלונגען.

GENSER & SONS LTD.

אייער אַקטיוו פאָנאָגראַף אָדער ראַדיאָ אָנגענומען אַלס טייל אָפּצאָל.

טעלעפאָן 22 486 — אפן יעדן אוונט

307 PORTAGE AVE., at Donald

זאָל איך דיר געהייסן ? קורד אלי האָט קיין ענטפער ניט געפונען.

— דו שווייגסט ? — האָט אַטאַ־נאַסיאָס געברומט צאָרנדיק.

— האָסטו ניט געוואוסט, וואָס דו קאָנסט באַקומען פאַר דיין האַנד־לונג ? ווי לייכט האָסטו געקאָנט האַ־בען דעם טויט פון דער דאָזיקער אומ־גליקלאַכער פרוי אויף דיין געוויסן ?

(ווייטערעס קומט)

קאַלגאַרי

JAMES MARR SR.

פּלאַמבינג, היטינג, געזונטינג

237-12th Ave. E. Phone M2741

CALGARY

אַדווערטייזט אין "דאָס אידישע וואָרט" — עס וועט זיך אייך באַצאָלן

קאַלגאַרי

טעלעפאָנירט אונז פאַר דער ריכטיקער צייט

באַרנ׳ס 50 סענט

טשעקער טעקסי

M7766

THE EMPRESS HOTEL

CHAS. TRAUNWEISER, Prop.

פּרייוואַטע בעדער און שאָווערס

100 רומס, הייסע און קאַלטע וואַסער

אין צענטראַלן פּלאַץ פאַר איינקויפן, טעאַטערס און גאַראַדזשעס

פ. ר. פילייפּס, מענעדזשער

19—217 זעקסטע עוועניו, וועסט קאַלגאַרי, אַלטע.

א פיינער פלייוואָר פאַר פיינערע געשמאַקן

סערווירט

קאַלגאַרי

דראַי

דזשינדזשער אייל

CALGARY BREWING & MALTING CO. LTD.

"אָבער איך האַלט אין שטענדיקן גאַנג!.."

די "סאַנפאָרד"

דאָס איז א קליינער סאַנטעל זיינער שיין נעפיניש אין בוירלד פרעמס וואַלנאַס, מיט באַוועגלאַכע סעקונדן וויזערס. רעג. $13.50

איצט $9.95

נ אָרדערן עלעקטריק - סאַנגאַמאָ

זייגערס נייען אין די טריט מיט׳ן אַלטן פאַטער צייט זעלבסט. זיי נייען שטיל, מידלאַי פּינקטלאַך—טאָג איין און טאָג אויס—געטריבן בלויז פון א קליינעם אימפּולס פון עלעקטרישער קראַפט געגומען פון אייער סאַקעט. מען דאַרף ניט אַנדרייען, ניט רעגולירן, ניט אויליל.

זיי זיינען שיין אין דעזיין. אייניקע זיינען איינגעפאַסט אין מאַרערנע מעטאַלן; אייניקע זיינען איינגעפאַסט אין לוקסוסרייכן אימפּאַרטירטן מאַרבל. און אַנדערע זיינען איינגעפאַסט אין פיינע, רייכע האָלץ — עס איז אפילו פאַראַן אין איינפאַכער קיטשען מאָדעל. איר קאָנט צופאַסן יעדן דעקאָראַטיוון סכום פון די דאָזיקע פילע וואַריעטעטן פון דעזיינס — און צו שפּאַרזאַמע פּרייזן.

יעדער סאַנגאַמאָ טראָגט דעם נאַרדערן עלעקטריש "אַפּראָווד אַפּלייענס" ז י ג ל, אייער גאַראַנטיע פון פולשטענדיקער צופרידנהייט.

גייט צו וועלכן עס איז פון די ריטייל סטאָרס וואָס זיינען אונטן פאַרצייכנט און זעט די דאָזיקע נאַרדערן עלעקטריש אַפּראָווד אַפּלייענסעס דאָ אילוסטרירט.

Northern Electric COMPANY LIMITED

NEM13A

Winnipeg Hydro Electric System	55 Princess St.
Winnipeg Electric Co.	Portage and Vaughan
T. Eaton Co., Ltd.	Portage Ave.
Kummen Shipman Electric Co.	309 Fort St.
Fontaine Electric Co.	165 Provencher Ave,
Falconer's Hardware Ltd.	Selkirk and Andrews
McLean Electric	635 Corydon Ave.
Star Electric Co.	179 McDermot Ave.
Hudson Bay Co.	Portage Ave.
Petursson Hardware	706 Simcoe St.
Stewart Electric	846 St. Mary's Road
D. R. Dingwall Ltd.	Portage Ave.
Henry Birks & Sons	Portage Ave.
Genser & Sons	307 Portage Ave.
Norwood Radio Store	Marion and Tache

ספּעשל חנוכה אַנבאָט - -

איצט איז אייער געלעגנהייט צו קויפן א צוציענדיקן עלעקטריק זייגער פאַר א נייעם נידעריקן פּרייז. מיר באָטן אַן דעם "סאַנפאָרד" מאָדעל סאַנגאַמאָ עלעקטריק זייגער צו א ספּעשל רעדאַקשן

רעגולאַר פּרייז $13.50

איצט $9.95 קעש

בלויז אין דאָלאַר איינצאָלן

באַלאַנס צאָלבאַר $2.00 מאָנאַטלאַך אויף אייער לייט ביל.

טעלעפאָן 848 131

City of Winnipeg Hydro Electric System

55-59 PRINCESS ST.

זעט זיי אין אונזערע סטאָרס

POWER BLDG.

Portage at Vaughan St.

Marion and Tache, St. Boniface

מיר האַלטן א קאָמפּליט ליין פון נאַרדערן עלעקטריק פּראָדוקטן.

WINNIPEG ELECTRIC COMPANY

MACDONALD'S

Fine Cut

דער בעסטער טאַבאַק פאַר די יעניקע וואָס מאַכן זייערע אייגענע סיגאַרעטס

10¢ & 15¢

סיגאַרעט פּייפּערס פריי

ZIG-ZAG

מיט יעדן פּעקל טאַבאַק

קאַנאַדעס פיינסטער סיגאַרעט טאַבאַק

די פאַרבאַטענע ליבע

א העכסט שפּאַנענדער ראָמאַן פון אידישן פאַמיליען לעבן אין אַמעריקע

פון א. ר.

(פאָרזעצונג)

פון דעם אויסרוף אַליין האָט דאָס צווייטע נעפיל גובר געווען אין מיר. סעם סילווער האָט זיך אויפגעשטעלט, נאָך אַמאָל באַטראַכט סיידין. אויף אַ־רע ליפּן האָט זיך געגומען אויסגיסן אַ שמייכל און זי האָט אויסגעשטרעקט די הענט אירע.

סיידי איז צו איר צוגעלאָפן, האָט זי אַרומגענומען, בײדע האָבן זיך צע־קושט, און סיידי האָט גלייך געזאָגט:

— איך האָב עס געוואוסט... איך האָב עס פריער געוואוסט.

— וואָס האָסטו געוואוסט טאַכ־טער? — האָט מיסעס סילווער גע־פרעגט נערירט.

— איך האָב געוואוסט, אז איך וועל אין אייך געפינען אַ האַרציקע מוטער. מיין האַרץ האָט עס מיר געזאָגט.

דייטש איז געשטאַנען אַן אַנטציק־טער, מיסעס סילווער האָט זיך צע־שמייכלט. ווי אַזוי האָסטו עס גע־קאָנט וויסן?

— קענענדיק דייטש האָב איך זיך עס פאַרגעשטעלט.

— אַזאַ גוטער איז דייטש?

— אָ, וואונדערלאַך... ער איז אַזאַ שטילער, באַשייידענער, ערנסטער אין האָט אַזאַ עמפינדלאַך גוט האַרץ... איך האָב פאַרשטאַנען, אַז נאָר פון אַזאַ מ־טער, אַ גוטער, אַ האַרציקער קאָן אַרויסקומען אַזאַ זון.

מיסעס סילווער איז שוין איצט אינ־נאָנען געווען איבערראַשט פון איר צווייטן געפיל. איר איז שטאַרק אָנגע־נעם געווען צו הערן אַזעלכע גוטע לויב ווערטער. זי האָט שוין איצט ניט גע־טראַכט וועגן דעם, וואָס דאָס מיידל איז ניט רייך, וואָס אַלץ איז ניט צו־גענאָגען ווי זי האָט פריער געמיינט. ווי זי וואָלט געוואונשן, און זי האָט געזאָגט:

— אין איך וויל האָבן, אז דו וועסט ניט זיין אַנטוישט אין מיר, און לאָמיר דיר גלייך זאָגן: איך מיז אַנערקענען אַז מיין זון האָט אַ וואונדערלאַכן גע־שמאַק...

— אַ דאַנק אייך, מוטער...

— זיי אַ ווילקאָמענער גאַסט אין אונזער משפחה.

— איך וועל זיך באַמיען ווערט צו זיין אייער צערטלאַכקייט... אַ! איך בענק נאָך אַ מוטערס צערטלאַכקייט... איך האָב ביז אַהער פון דעם ניט גע־וואוסט.

— אין אין סיידיס אויגן האָבן גענומען גלאַנצן טרערן:

— אָ, איך האָב דאָך כסדר אַזוי גע־בענקט נאָך אַ מוטערס לאַסקעס.

ביי די ווערטער אין מיסטער סיל־ווער אין הויז. ער האָט געערט די לעצטע ווערטער סיידיס אין ער האָט אַ ציטער געטאָן: אין וואָס זעט באַ־דייט עס? — הייסט עס: זי איז גע־ווען איך... איך וועל ווערן אַ באַבע אין גיכן...

מיסעס סילווער זייענדיק אַ קראַ־קע פרוי, זייענדיק צוגעבונדן צום הויז האָט איצט גערעדט ווי פאַר'חכומ'ט. גערעדט פון דער פרייד וואָס עס וועט אַריין אין הויז. ווי זי וועט ווערן פאַר־נומען מיט דער טאָכטער מיט איינציק לאַך...

און מיסטער סילווער איז געשטאַנען אַ פאַר'משפט'ער. וואָס וועט דאָ איצט זיין? ווי אַזוי וועט ער זיך אַרויס־פלאַנטערן.... אַז דער פלאַנטער ווערט געריכטער, ווערט שטאַרקער, פאַרוועבט זיך אַרום אים פון אַלע זייטן און ער וועט ניט קיין מעגלאַכקייט זיך אַרויס־צופלאַנטערן...

מיסטער סילווערס אומרו

געשעען איז דאָס פלוצלונג, אומגע־ריכט, עסטעלאַ רובינזאָן, האָט אין אַ שיינעם ליכטיקן טאָג איינגעפאַקט אירע זאַכן און האָט פאַרלאָזט איר ווי־לע, מיטפירנדיק מיט זיך דאָס שוועס־טערל מיט די דינסטן אירע.

ביי די סילווערס האָט מען זיך ווי וועגן דעם דערוואוסט דורך אַ ברוין. וואָס זיי האָבן באַקומען נאָכדעם ווי סיידי איז אַהין אָנגעקומען. עס איז געווען שוין פאַרנאַכט. אַלע זיינען געזעסן ביים טיש און גענעסן, עס איז געווען אַ מאָדנער געמיש פון פרייליכקייט און שטילקייט אַרום טיש. סיידי איז געווען שטאַרק אויפגעלעבט. זי איז גע־וועזן אַנגעטאָן אַ ווייס סאַפּאַרנע קלייד, דאָס פנים האָט געלויכטן מיט פרייד.

דייטש איז געווען אַביסל צעטראָגן. ער האָט נאָר ד'אויגן ניט געקאָנט אָפּ־רייסן פון סיידין, וואָס איז געווען אַזוי פריש, יונג און עפּעס שענער פון אַלע מאָל. די מיסעס סילווער איז געווען צו אַ'חוס'ט און האָט געקוקט מיט מי־טערלאַכער פרייד אויף דייטש און סיי־דין און האָט אויך אַלע ווייל געכאַפּט אַ קוק אויף דעם יונגן מאַרינס. וועגן איר בליק האָט דערבלאַנדזשעט צו מאַרינס האָט פון אַ פאַרקלעמט ביים האַרצן. מאַרינס האָט אויסגעזעהן זייער שלעכט. דאָס פנים איז אים געווען איינגעפאַלן. אין דר ד'אויגן האָט אַ בערבערעט עפּעס אַ מאָדנע פייערל. אָט דער מאַרינס, וואָס איז דאָ ניט לאַנג געווען אַזוי פריש און געזונט, איז איצט געווען עפּעס ניט ווי אַלע. — עפּעס דערשלאָגן און האָט אַלע מאָל געשוויגן. מיסעס סיל־ווער זיצנדיק ביים טיש האָט עס אַ פּלוצלונג דערזעען. זי האָט אַ ווייל געכאַפּט אַ קוק אויף אים און גע־טראַכט: וואָס געשעט מיט דעם אינ־געל? וואָס אַזוינס טראַכט ער כסדר — אין מאַרינס אין געזעסן אַ דער שלאַפענער, האָט אַלע ווייל געכאַפּט אַ קוק דאָ אויף דייטש. דאָ אויף סיידין און זיינע אויגן. זיינען ווי איבערגאָנען געוואָרן...

און מיסטער סילווער איז געזעסן זייער אַ טרויעריקער. שוין עטלאַכע טעג, אַז סיידי געפינט זיך דאָ, פירט זיך בסדר אַרום מיט דייטש, און זיין האַרץ איז צעבראָכן, צעטומלט, אַז קוקט אַרויס אויף סיידין, אַן עפּעס אַ וואַרימקייט טוליעט זיך ביי אים אין אין האַרצן. פונקט אַזוי האָט אויסגע־קוקט זי — עטוועלן. ער בעדענקט אפי־לו, אַז פונקט אַזוי האָט זי זיך גע־האַלטן ווען זי איז געווען צוזאַמען מיט אים. דער זעלבער גלייכאַלבער שמייכל, דער זעלבער אויסדרוק פון פרייד אויף דעם פנים. קוקנדיק אויף סיידין האָט ער נעדענקט זיך אַליין ווי ער פלעגט זיצן ביים טיש צוזאַמען מיט עוועלין, נען, ער האָט אַפילו געפילט דעם זעלב־בען ריח פון יענע טעג. אין דערביי האָט אַ שרעק געפילט זיין האַרץ: שוין עטלאַכע טעג, און ער האָט זיך נאָך ניט באַשלאָסן, וואָס צו טאָן. ווי אַזוי וואָקסן אַן אַ מוטער? טאָ וואו זשע איז די מוטער אירע? לעבט זי? איז זי טויט? נאָט!

מיסטער סילווער איז געוואָרן בלייך און פון האָט דערפילט ווי דאָס בלוט איז אים פריר. מיסעס סילווער האָט געזאָגט נערירט:

— קינד... לאָמיר איצט ניט רייד־ן פון קיין טרויעריקע זאַכן... דו ביזט מיר פון וועג, וועסט אַרויפגיין, וועסט זיך אָפּרוען און אייער אין דיין צימער, וועסט זיך איינוואַשן, און מיר וועלן שפּעטער עסן סאַפּער... מיר וועלן נאָך צייט גאָר צו רייד־ן. אַף מיסטער־ן דיר: דו וועסט זיין ביי מיר ווי מיין אייגענע טאָכטער.

— אָ, ווי גוט איר זייט!

— ווי פיין די אַליין ביזט.

— איך דאַנק אייך.

— איך וועל פאַרדינען דיין דאַנק.

ווידער האָט זיך מיסעס סילווער צע־קושט מיט סיידין.

דייטש האָט געזאָגט:

— קום וועל איך דיר וויזן דיין צימער!

ער האָט איר גענומען אונטער דער האַנט און מיט פרייליכע יינגע פיס האָבן זיי זיך געלאָזט מיט די טרעפּ אַפּסטעירן.

מיסטער סילווער איז געשטאַנען איינגאַנץ צעטומלט. ער האָט געפילט, אַז דער פלאַנטער, ווערט אַלץ שטאַר־קער, ער האָט זיך נאָרנים געריכט, אַז דער פרוי זאָל זיך אַזוי גיך אונטער־געבן, אַז זי זאָל מסכים זיין...

— איז דאָ ניט אַ זיץ וואונדערלאַך מיידל? — האָט מיסעס סילווער גע־פרעגט געטאָן.

— האָ? — האָט מר. סילווער ניט פאַרשטאַנען וואָס זי רעדט.

— זי איז דאָך אַזאַ שיינע... אַזאַ צאַרטע... אַזאַ שלאַנקע, ווייכע — דאָ האָט זי אויסגעשטעלט די אויגן דערוועגענדיק ווי מיסטער סילווער שטייט ווי פאַרפרוירן.

— סעמועל!

— האָ?

— וואָס שטייסטו עפּעס אַזוי צע־טומלט?

— צעטומלט?

— ביסט אַזוי בלאַס?

— בלאַס?

— דו ציטערסט דאָך!

— וואָס פאַלט דיר איין? ניין... איך... ניין... עס דאַכט זיך דיר...

— סעמועל וואָס איז מיט דיר?

— מיט מיר אין גאַרנישן...

— זאָג: זי געפעלט דיר ניט?

— האָ? ווער זאָגט... איבערקיכן: איך ווייס נאָך ניט... איך קאָן זיך דאָך פון נאָר וואָס.

— אַזוי?

— זי איז אַרעם!

— נו איז וואָס? אָבער זי איז דאָך אַזאַ שיינע...

— זי איז אַן עלנטע....

—אָבער אַזאַ פיינע... ווי איך האָב זי נאָר דערזען איז זי מיר איינגע־באַקן געוואָרן אין האַרצן. אַ! זי וועט זיין ביי מיר ווי אַן איינציקע טאָכטער ...איך בענק דאָך אַזוי נאָך אַ טאָכטער ...זי איז אַזאַ צוגעלאָפן קינד... זי וועט זיין אַזאַ שטילע, אַזאַ געהאָרכזאַמע...

פון הנוער העוכד צענטראַלע אין ארץ-ישראל צו דער הנוער העוכד יוגנט אָרגאַניזאַציע אין ווינניפעג

(אויסצוג פון א בריוו)

תל־אביב, נאוו. 24טן, 1931.

. . . נאָכן דערהאַלטן אייער בריוו פונם 28טן אָקטאָבער, דאַרפן מיר אייך דאַנקען פאַר דער דערהאַלטענער סו־מע פון די $300.00.

אייער ביינטראַג צום קולטור פאָנד פאַר דער "במעלה" אויסגאַבע—ווערט פון אונז זייער געשעצט: ס'איז אייך שווער זיך פאָרצושטעלן מיט וואָס פאַר געאַנגען אַ אַרט אַרויסגעבן פון דער צייטונג, כמעט ווי מיט ליידיקע הענט, אַז שטיצע און הילף צוצוגיין — דאָס מיר דאָך באַווייז אַז נעוויינען די ליבע און אָפּרוף פון דער נעזעלשאַפט, פון די יוגנטלאַכע אַרבעטער אין הסתדרות, אַבער ניט אויף דאָס אַליין קען די צייט־טונג קעגיסטירן. און אונזער זאָרג פאַר איר גורל איז נעווען אַ גרויסע. אַף איר שווער אַפּלאַ אַרויפצובריינגען אויפן בעראַטונג צו אינערלייכן אַן דערשיי־נונג, ווייל זי באַנוצט אונז אַלס וועג־וויזער, דערציאונגס אינסטרומענט, באַשיצער פון דעם יוגנטלאַכן אַרבע־טער אין לאַנד, און וועלכער פאַרבינדט אונז מיט די יוגנטלאַכע אַרבעטנדיקע חברים פון אַלע לענדער. אייער מיט־הילף האָט אונז אַביסל פאַרגרינגערט. נעמט אויף אונזער דאַנק און וואונש אין נאָמען פון אַלע חברים און לעזער.

. . . און וואָס צו דער איבערגיקער סומע. מיר האָבן באַשטימט 5 פונט פאַרן אויפשטעל פון אַ צריף (ביידל) פאַר אונזערע תימע'ער חברים אין שעריים, לעבן רחובות. דער תימע'ער יוגנטלאַכער אַרבעטער נויטיקט זיך אין ספּעציעלער אויפפאַסונג. פון אונזער זייט, אַ טראַרייצע פון גלות־דורות שיידט אונז פאַנאַנדער, און ס'איז ניט אַזוי לייכט זיי צו אַרגאַניזירן אין בריינענען זיי דעם אָנזאַג פון נאַציאָ־נאַלער און סאָציאַלער באַפרייאונג, און מיט דער באַשטימטער און אויפשטעלן אַ פאַמיליע וואונונג קלוב פאַרן תימ־ער יוגנטלאַכן אַרבעטנטן האָבן מיר דערפילט אַן אַרגאַניזאַציאָנס חוב. אין דעם צריף וואָס ווערט געבויט דורך די חברים זעלבסט וועלן איינגעאַרבעט ווערן אונז אַן אויפשטעלן אַ פאַמיליע וואונונג קלוב פאַרן תימ־ער יוגנטלאַכן אַרבעטנטן האָבן מיר דערפילט אַן אַרגאַניזאַציאָנס חוב. אין דעם צריף וואָס ווערט געבויט דורך די חברים זעלבסט וועלן איינגעאַרבעט ווערן אַלע נויטיקע אַרבעטן אין אַ פאַרבינדונג מיט